

TAKTIKA FUDBALA

ZA POTREBE STUDENATA FAKULTETA SPORTA I
FIZIČKOG VASPITANJA

POJAM TAKTIKE U FUDBALU

- Za koju će se taktiku trener jedne ekipe odlučiti zavisi od sledećih faktora:
  - Kvaliteta i mana sopstvene ekipe,
  - Kvaliteta i mana protivničke ekipe,
  - Cilja koji je neophodno ostvariti na tom takmičenju,
  - Plasman na tabeli,
  - Važnost utakmice,
  - Propozicije takmičenja,
  - Mesto u kome se igra,
  - Publika pred kojom se igra,
  - Dimenzije i kvalitet terena na kome se igra utakmica,
  - Atmosferskih prilika za vreme odigravanja utakmice, ...
- Osmišljavanje taktike prvenstveno zavisi od kreativnih sposobnosti igrača i stručnjaka koji upravljaju sportskim treningom.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- Prvi sistem igre pojavio se 1863. god. i nazvan je “**T sistem**”. Taj naziv je dobio zbog toga što je raspored igrača podsećao na slovo T.
- U navali ovog sistema bilo je, čak 8 igrača. Oni su bili raspoređeni duž središnje linije, dok su na udaljenosti od 20-tak metara iza njih bili raspoređeni po jedan half, bek i naravno golman.
- I pored većeg broja igrača u napadu u odnosu na igrače odbrane, taj višak igrača nije doprinio postizanju većeg broja golova na jednoj utakmici. Razlog toj neefikasnosti je bio u tome što je prvo ofsajd pravilo preuzeto iz ragbija i ono je glasilo: “Igrač je u ofsajdu ako se nalazi ispred lopte u onom trenutku kada mu se lopta dodaje.”

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- 1866. god. dolazi do promene ofsajd pravila i novo pravilo glasilo je “Igrač je u ofsajdu ako na protivničkoj polovini terena nema ispred sebe tri protivnička igrača u trenutku kada mu je lopte upućena...”.
- Zbog promene tog pravila prvi sistem je pretrpeo prvu metamorfozu. Nazvan je sistemom “**Šest igrača u navali**”
- Jedna ekipa je bila sastavljena od: Golmana, dva beka, dva halfa, dva krila, dve polutke i dva centarfora.
- U ovom sistemu ekipe su postizale više golova i popularnost ove igre je sve više rasla.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- Predhodni sistem (šest igrača u navali) trajao je do 1872, i sledeći je formiran u narednih 10 god. i trajao je sve do 1925. god.
- Novi sistem nazvan je, takođe po broju igrača u navali, a bilo ih je 5. Dakle, “**pet igrača u navali**”.
- Razlika (u odnosu na predhodni sistem) bila je u tome, što je jedan igrač vraćen u manevarski deo terena i on kao treći half dobija i veće defanzivne zadatke.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- 1925. god. trener FC “Arsenal” -a, Herbert Čepmen je došao na ideju da povuče dva igrača iz navale i oni su predstavljali dve polutke. Na taj način igrači su bili postavljeni u obliku dva slova W i prema tome je ovaj sistem i dobio ime “**Dubl W sistem**”.
- Razvoj ovog sistema uslovlila je druga i poslednja promena ofsajd pravila koja glasi: “Igrač je u ofsajdu ako se nalazi na protivničkoj polovini terena, a u trenutku, kada mu je lopta upućena, nema ispred sebe dva protivnička igrača...”.
- Centarhalf je dobio najveću ulogu u timu. Imao je i organizatorsku i odbranbenu ulogu. Bio je glavni igrač jedne ekipe. Zbog velikog radijusa kretanja dobio je naziv “lutajući centarhalf”.
- Austrijska reprezentacija je igrajući u ovom sistemu predstavljala svetsku silu u periodu od 1929-1933, i nazvana je “Vunder tim”

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- Nedostatak „dubl W sistema” bio je u tome što je veoma veliku ulogu dobijao centarhalf i zbog toga je protivnička ekipa uvek imala višak igrača u napadu.
- Tvorac novog, kao i predhodnog sistema, bio je trener Herbert Čepmen. On je napravio promenu u tome što je dodelio novu defanzivniju ulogu centarhalfu.
- Taj novi sistem se nazivao “**WM SISTEM**” (u praksi su ga nazivali i **sistem tri beka**) i činili su ga golman, centarhalf, dva beka, dva halfa, dve polutke, dva krila i centarfor.
- U ovom sistemu prvi put se zahteva kolektivna igra, gde su nosioci odbrane bili centarhalf i bekovi, a nosioci napada po bočnim pozicijama krila i igrač koji je bio isključivo zadužen za postizanje golova centarfor.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- Ovaj sistem se primenjivao na SP od 1930 – 1954. god.
- U svom postojanju imao je veliki broj varijanti, posebno odbranbenih, a posebno napadačkih.
- **“Bunker”** je isključivo defanzivna varijanta ovog sistema. Suštinu ove varijante činila je igra u prostoru uz potpunu nezainteresovanost za napadačke aktivnosti.
- **“Brava”** je takođe odbranbena varijanta WM sistema, i ona je fleksibilnija “od bunkera”. Tvorac ove varijante bio je Karl Rapan, Austrijanac koji je trenirao Švajcarsku reprezentaciju. Osnovu igre u ovoj varijanti, bila je igra odbrane uz brzo i kvalitetno izlaženje u kontra napade.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- “**Katenačo**” je varijanta WM sistema u odbrani i ona je preteča savremenijeg sistema 4:2:4 koji su usavršili Mađari i kasnije Brazilci.
- Tvorcem katenača smatra se dr **Foni**, trener „FC Inter”-a koji je u sezoni 1953-54. god. nadmoćno osvojio nacionalni šampionat sa slabijim timom. Koreni (ove varijante sistema WM) u ovoj zemlji su toliko duboki, da čak i danas tehnički inferiornije ekipe, protiv favorita igraju u ovom sistemu.
- Glavnokomandujući u igri u ovom sistemu bio je centarhalf.
- Osnovu ove igre bio je brz prelaz iz napada u odbranu i obrnuto.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- „**BETON**” je varijanta u kojoj je pojačana sredina svoje polovine terena. Odbranbeno osiguranje čini dvostruki zid.
- U napadu se uvek nalaze tri isturena napadača, čija dejstva nisu ograničena strogo formacijskim zadacima, već im je sloboda kretanja potpuno omogućena.
- „**BUNKER**” je izrazito defanzivan način igre u WM sistemu. Praktikovale su ga izrazito slabije ekipe u odnosu na bolje protivnike.
- Ako se za „bravu” kaže da je nastala u Švajcarskoj, za „katenačo” u Italiji za „buker” se kaže da je primenjivan najviše 50-tih god. u Francuskoj.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- Napadačke varijante WM sistema su uslovljene izrazitim kvalitetima pojedinih igrača – napadača.
- Najpoznatije varijante su: varijanta „povučena krila” i „povučeno krilo”.
- **„Povučena krila”** podrazumevaju povlačenje krila iz zone napada sa strane terena duboko nazad, ka aut linijama. Na taj način stvara se prazan prostor u koji ulaze i centarfor i polutke iz „drugog plana”.
- **„Povučeno krilo”** je podrazumevalo da se jedno od dva krila povuče dublje na svoju polovinu terena.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- „WM sistem” je trajao punih 30 god. i u tom periodu mogle su da se utvrde pozitivne i negativne karakteristike ovog sistema.
- Jedna od osnovnih nedostataka bila je individualna odbrana. Kada je dolazilo do promene mesta i promena položaja igrača- napadača, defanzivci u zoni odbrane, su se kretali za njima i dolazilo je do opšte konfuzije u igri.
- Međutim, ovo je bio romantični period u razvoju fudbalske igre jer je omogućeno da napadači pokažu svoje talente do svojih maksimuma.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- **„Sistem četiri beka” ili 4:2:4**, nastao je kao posledica razvoja fudbala i kao odgovor na zgusnutost odbranbenih igrača u „WM sistemu”. Stručnjaci su zaključili da je neophodno da se akcije razvijaju preko krilnih pozicija i u tom smislu su krila dobila zadatak da se kreću duž aut linija igrališta.
- Došlo je do formiranja i dva centarfora koja su dejstvovala protiv (kao odgovor na 4 napadača), takođe 4 odbranbena igrača protivničke ekipe.
- Ovim sistemom najveće uspehe je imala ekipa Mađarske i Brazila koja je i osvajala u ovom sistemu i svetski kup.
- Adekvatna fizička pripremljenost je bila osnov za ovu igru.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- Sledeći sistem igre je zaživeo početkom 70-tih god. i poznat je kao „**sistem 4:3:3**”. Reprezentanti ovog sistema bile su ekipe iz Holandije „FC AJAX” i iz Nemačke „FC BAYERN”.
- Prostor i vreme postaju centralni faktori fudbalske igre.
- Krilni bekovi prvi put dobijaju i ofanzivne zadatke.
- Centralni bekovi dobijaju komplikovanije zadatke gde jedan uvek mora da pokriva protivničkog centarfora a drugi da vrši korekciju. Manevarski igrači imaju kako odbranbene tako i napadačke aktivnosti. Od napadača se zahtevalo da svojim kretanjem neprestano pune i prazne prostor u zadnjoj liniji protivničkog tima.

TAKTIKA I SISTEMI TAKTIKE

- „Sistem 4:4:2” je u evoluciji taktike fudbalske igre i poslednji sistem koji primenjuju gotovo sve velike ekipe.
- Pojavila se potreba za većim brojem igrača u manevarskom prostoru i u tom trenutku je bilo logično da se iz napada povuče jedan igrač u sredinu terena.
- Pored manevarskih igrača u ovom sistemu, i odbranbeni, pa čak i napadači imaju univerzalnu ulogu, gde su svi zaduženi da brane svoj gol, pa i da učestvuju u organizaciji igre svoga tima.
- Na ovaj način reprezentacije Argentine i Francuske osvajaju svetski kup, a značajniju ulogu imaju i reprezentacije Italije, Engleske, Španije, ...

KLASIFIKACIJA TAKTIKE

- 1. Taktika odbrane i
  - 2. Taktika napada.
-
- A. Individualna taktika,
  - B. Grupna taktika i
  - C. Timska taktika.

INDIVIDUALNA ODBRANA

- Osnovni vid odbrane je individualna odbrana.
- Pod njom se podrazumevaju sve mere, akcije ili sposobnosti pojedinca koje su usmerene na onemogućavanje drugog pojedinca iz suprotnog tabora.
- Suprotstavljanje igraču je sa loptom ili bez lopte. Ukoliko je igrač bez lopte, aktivnosti odbranbenog igrača su takve da je neophodno igrača kvalitetno pokriti i preseći loptu koja mu je upućena.
- Dejstvujući protiv igrača koji ima loptu, igrač nastoji da:
Oduzme loptu, onemogući predaju lopte, onemogući vođenje lopte, onemogući dribling i da onemogući šut na gol.
- Dobre strane individualne odbrane su:
  - Striktno pokrivanje nosi u sebi psihološko preimućstvo
  - Takvim pokrivanjem protivniku ne dozvoljavamo početak akcija

INDIVIDUALNA ODBRANA

- Loše strane individualne odbrane su:
  - Savladana ovakva odbrana protivnik je u velikoj prednosti i
  - Promena mesta je izuzetno efikasan način za poremećaj ove odbrane.

GRUPNA ODBRANA

- Pod pojmom grupna odbrana podrazumeva se odbrana grupe igrača koja deluje zajedno u cilju neutralisanja napada protivnika.
- Zadaci ovakve odbrane su:
  - 1. Međusobno osiguravanje,
  - 2. Zajedničko suprotstavljanje kombinacijama,
  - 3. Pravljanje ofajd zamki,
  - 4. Pravljenje „živog zida” i
  - 5. Tipična saradnja sa golmanom.
- Za grupnu odbranu karakterističana je zonska odbrana.
- Razlikuju se pasivna zona, aktivana zona i kombinovana odbrana.
- **Pasivana zona** koja podrazumeva sačekivanje protivničkih igrača u svojoj zoni i tek se onda preduzimaju akcije protiv igrača napadača.

GRUPNA ODBRANA

- Pod **aktivnom zonom** podrazumeva se kombinacija individualne odbrane i prostornog pokrivanja.
- **Kombinaovana odbrana** podrazumeva učestvovanje u odbrani i nekog od igrača napadača.
- U praksi se najčešće sreću dva vida kombinaovane odbrane:
  - Sa korektorom, dok ostali igrači primenjuju striktno pokrivanje,
  - Jedan ili dva igrača primenjuju striktnu markaaciju, dok drugi igraju u aktivnoj zoni.

TIMSKA ODBRANA

- Timska odbrana podrazumeva organizaciju akcija protiv protivnika u kojima će učestvovati svih 11 igrača jednog tima. Kada lopta pređe u posed protivnika, istog trenutka, počinje da dejstvuje timska taktika odbrane gola.
- Opšta načela i principi odbrane:
  - Okosnicu uspešne odbrane čine golman i zadnji centarhalf.
  - Akcije odbrane treba da su jednostavne, brze i odvažne.
  - Odbrana protiv izrazito kvalitetnih igrača zahteva permanentno tesno i striktno pokrivanje.
  - Savremeni fudbal nalaže učešće u odbrani svih igrača jednog tima.

TAKTIKA NAPADA

- Razlikuje se:

- 1. Individualni napad,
- 2. Grupni napad i
- 3. Timski napad.

■ **Individualni napad** je ona vrsta napada koju vodi i u kojoj učestvuje samo jedan igrač.

■ Pod **grupnim napadom** podrazumevamo onaj napad u kome učestvuje grupa igrača. Osnovu grupnog napada čini tandem igra, dok je osnova igre tima u taktičkom smislu saradnja tri igrača-napadača (formiranje trougla).

■ **Timski napad** zahteva, na posredan ili neposredan način, učestvovanje svih igrača u napadu.

■ Bez obzira koji se od predhodno navedenih napada primenjuje, u praksi se razlikuju sledeće vrste napada:

TAKTIKA NAPADA

- **1. Kontranapad**, je ona vrsta napada koja počinje sa svojom primenom onog trenutka kada je lopta oduzeta od protivnika i primenjuju ga najčešće 2-3 igrača.
- **2. Brzi napad**, se razlikuje po tome što učestvuje više igrača, odnosno, razmenjuje se veći broj pasova.
- **3. Kombinovani napad**, podrazumeva sporiju organizaciju, veći broj učesnika u napadu, predaju lopte na kraća rastojanja između igrača i sprovodi se najčešće u uslovima brojčane prednosti protivnika.

GRUPNI NAPAD

- Opšta načela i principi napada:
  - Napad počinje sa jedne strane terena, a završava se sa druge.
  - Napad se realizuje uz međusobnu usklađenost promene mesta i kretanja igrača sa loptom i bez lopte.
  - Svaki napad mora da je brz i uz promenu ritma igre, što jednostavnije izveden.
  - Napad se započinje sa većim, a završava se sa manjim brojem igrača.

SREDSTVA TAKTIKE

- Kretanja kojima se rešavaju određeni zadaci taktike, sa ili bez lopte, nazivaju se **sredstva taktike**.
  - Pokrivanje igrača,
  - Preuzimanje igrača,
  - Oduzimanje lopte,
  - Presecanje lopte,
  - Pravljenje ofsajda,
  - Pravljenje živog zida,
  - Vođenje lopte,
  - Otkrivanje igrača,
  - Promena mesta,
  - Driblanje,
  - Dodavanje i
  - Udarac na gol.

• Pokrivanje igrača

Pod pokrivanjem podrazumevamo kretanje ili postavljanje igrača u odnosu na protivnika koji ima nameru da organizuje napadačke aktivnosti svoga tima.

1. Pokrivanje igrača i
2. Pokrivanje prostora.

Pokrivanje igrača može biti:

Tesno i na odstojanju.

Pokrivanje prostora može biti:

Direktno i indirektno.

SREDSTVA TAKTIKE

- **Preuzimanje igrača**

Preuzimanje je sredstvo koje omogućava prihvatanje protivnika od strane saigrača, bez napuštanja svog osnovnog položaja. Ono je posledica brze promene mesta protivničkih igrača.

Aktivno preuzimanje je kada igrač menja svoj položaj da bi popunio mesto saigrača koji je ispao iz igre.

Pasivno preuzimanje je kada igrač ne menja svoj položaj, već u zoni svoje odbrane prihvata igrača koji se tu našao.

Uspešno preuzimanje je moguće izvesti samo ukoliko postoji međusobna saradnja i potpuna uigranost svih odbranbenih igrača jednog tima.

SREDSTVA TAKTIKE

- **Oduzimanje lopte**

Preovlađujuće sredstvo odbrambene taktike. Efikasnost ovog sredstva zavisi od kvalitetnog pokrivanja igrača.

Oduzimanje lopte nosi u sebi dvojak cilj: prvi je da se prekinu i poremete napadačke akcije protivnika, a drugi je da se omoguće početni uslovi za otpočinjanje napada svoje ekipe.

- **Presecanje lopte**

Presecanje lopte je sredstvo odbrambene taktike kojim se direktno onemogućava dodavanje, odnosno kombinovanje između protivničkih igrača.

Ono se najčešće ostvaruje bez kontakta sa protivničkim igračima.

Pre preduzimanja pokreta presecanja neophodno je predvideti akcije protivnika.

Efikasno presecanje je osnov za organizaciju kontranapada.

- **Pravljenje ofsajda**

Pimenu ofsajd zamki preduzimaju samo one ekipe koje su superiorne u odnosu na svog protivnika

Neuspela ofsajd zamka je velika šansa za postizanje pogotka protivničke ekipe.

Ekipe koje primenjuju ofsajd zamke moraju da imaju izuzetno brze igrače, kako na motoričkom, tako i na mentalnom planu.

SREDSTVA TAKTIKE

- **Pravljenje živog zida**

Protiv situacija u kojima je protivnik stekao određenu prednost, a u zoni šuta fudbalska praksa je našla efikasno rešenje u pravljenju živog zida.

U zavisnosti od udaljenosti, od ugla u odnosu na gol, od sposobnosti šutera i golmana, zavisi broj igrača i poredak živog zida.

SREDSTVA TAKTIKE

- **Vođenje lopte**

Tehnički gledano sprovodi ga jedan igrač. Ali, vođenju lopte, sa taktičkog aspekta posmatrano, doprinose i ostali igrači tima.

Vođenje lopte nije jedino u funkciji individualnog proboja, nego i u funkciji efikasnosti ostalih sredstava taktike, u prvom redu, dodavanja, driblinga, promene mesta i šutiranja na gol.

SREDSTVA TAKTIKE

- **Otkrivanje**

Pod otkrivanjem se podrazumeva onaj oblik kretanja koji ima za cilj da saigraču stvori uslove za što kvalitetniji nastavak ili završetak akcije.

Igra bez lopte, predstavlja osnovni vid saradnje između dvojce ili više igrača, što je osnovno sredstvo za razvijanje kombinacija.

Sa aspekta taktike, moguće je razlikovati fazu zavaravajućeg kretanja po brzini, pravcu i mestu, i drugu fazu koja podrazumeva direktno uključenje akciju.

SREDSTVA TAKTIKE

• Promena mesta

Podrazumeva kretanje dva ili više igrača, koji sa svojim usklađenim kretanjem, nastoje da stvore zabunu u protivničkoj odbrani.

Za promenu mesta može se reći da je nadgradnja otkrivanja.

Ostvaruju se tri cilja:

1. Pravovremena predaja lopte,
2. Unosi se zabuna i remeti se raspored protivnika,
3. Omogućava se prolaz saigraču.

SREDSTVA TAKTIKE

- **Dribling**

U savremenoj igri dribling nije sam sebi cilj, već snažno sredstvo ostvarivanja viška igrača nad protivnikom.

U taktičkom smislu driblinzi se dele na:

1. Odbranbeni,
2. Manevarski,
3. Napadački dribling.

- **Dodavanje**

Dodavanjem se ostvaruje saradnja između dvojce ili više igrača.

Dodavanje može biti:

1. Dodavanje do nogu igraču,
2. Dodavanje u prazan prostor.

U zavisnosti od dela terena i trenutne situacije, po svom karakteru može biti:

Kratko, dugo, unakrsno i uzvratno.

SREDSTVA TAKTIKE

• Udarac na gol

Udarac na gol je isključivo sredstvo napadačke taktike.

Procena situacije na terenu, odnosno jasan pregled igre, neophodan su uslov da se izvrši efikasno šutiranje na gol protivnika.

Taktički, prilikom šutiranja na gol, od odlučujućeg značaja su sledeće okolnosti:

1. Položaj igrača koji šutira u odnosu na gol,
2. Položaj igrača u odnosu na protivničke igrače.
3. Položaj protivničkog golmana i
4. Položaj saigrača.